

ક્યારેય જોખમની કામતા ઓછી આંકશો નહીં !

ઓગસ્ટ - ૨૦૦૯

ડિસેમ્બર ૨૦૦૮માં એક ગ્રેજ્યુએટ વિદ્યાર્થીની યુનિવર્સિટીની રીસર્ચ લેબોરેટરીમાં કામ કરી રહી રહી હતી. તે લગભગ ૨ ઓંસ (૬૦ મિ.લી.) ટી-બ્યુટાઇલ લીથીયમને લેબોરેટરીની એક બરણીમાંથી બીજામાં ભરવાનો પ્રયત્ન કરી રહી હતી. ટી-બ્યુટાઇલ લીથીયમ એક પાયરોફોરિક પદાર્થ છે – જે હવાના સંપર્કમાં આવતા એકાએક સળગી ઊઠે છે.

અકસ્માતની શરૂઆતની તપાસમાં એવું જાણવા મળ્યું કે વિદ્યાર્થીની રસાયણ બદલવાની પ્રક્રિયાથી જાણકાર ન હતી તથા તેણીએ અનુકૂળ કપડાં અને અંગત સંરક્ષણાત્મક સાધનોનો ઉપયોગ કર્યો ન હતો. પદાર્થ હવામાં બહાર રેલાયો, વિદ્યાર્થીની ઉપર તેનો છંટકાવ થયો, સળગ્યો અને તેણીના કપડાં પણ સળગ્યાં. તેણી ખૂબ ગંભીર રીતે દાઝી ગઈ અને દાઝવાને કારણે કેટલાક અઠવાડિયા પછી મૃત્યુ પામી. તમે જ્યારે એવા પ્લાન્ટમાં કામ કરતાં હો કે જેમાં ખૂબ મોટા જથ્થામાં જ્વલનશીલ અને જોખમી પદાર્થોનો સંગ્રહ કરાતો હોય, તો તમે નાના જથ્થામાં વપરાતા પદાર્થોના જોખમ જાણી શકો છો.

લગભગ બધા જ પ્લાન્ટમાં સેમ્પલને લેબોરેટરી સુધી પૃથ્થકરણમાટે લઈ જવામાં આવતા હોય છે. ઘણા પ્લાન્ટમાં, લેબોરેટરી પ્લાન્ટની અંદર જ આવેલી હોય છે. જેમાં પ્લાન્ટ ઓપરેટરો ક્વોલીટી કંટ્રોલ ટેસ્ટીંગ કરતાં હોય છે. લેબોરેટરીમાં કરવામાં આવતા પ્રયોગોમાં ઘણી વખત એવા રસાયણો વાપરવામાં આવે કે જે પ્લાન્ટમાં બીજે ક્યાંય વપરાતા હોતા નથી અને તેના જોખમો વિશે પણ જાણકારી હોતી નથી. **યાદ રાખો કે જોખમી રસાયણનો નાનકડો જથ્થો પણ ગંભીર ઈજા, નુકશાન અને કદાચ મૃત્યુ પણ નીપજાવી શકે છે.**

તમને શું કરી શકો ?

- તમે કામ કરી રહ્યા છો ત્યાં વપરાતાં **બધાં** રસાયણોના જોખમો જાણો, ભલે પછી તે ઓછા જથ્થામાં વપરાતા હોય. તમારા પ્લાન્ટમાં ક્વોલીટી કંટ્રોલ લેખમાં વપરાતા કે નાના જથ્થામાં વપરાતા રસાયણને પણ જોખમની ગણતરીમાં લેવાનું ભુલતા નહીં.
- બધા જ જોખમી રસાયણ પ્રત્યે ધ્યાન આપો પછી ભલે તે ઓછા જથ્થામાં વપરાતું હોય.
- ખાત્રી કરો કે તમે પ્લાન્ટમાં દરેક સેમ્પલીંગ લેવાની રીત અને ખાસપ્રકારના સાધનોને વાપરીને સેમ્પલને સુરક્ષિત કેવી રીતે લઈ જવું તે માટે તાલીમબદ્ધ છો.
- જોખમી રસાયણો સાથે કામ કરતાં એ જાણો કે તમારી પોતાની સુરક્ષા માટે કઈ જાતના સંરક્ષણાત્મક પોશાક અને અંગત સંરક્ષણાત્મક સાધનોની જરૂર પડશે. **અને આ બધા જ સંરક્ષણાત્મક પોશાક અને સાધનો પહેરીને જ કામ કરો**, પછી ભલે તમારે લેબોરેટરીમાં કામ કરવાનું હોય.
- જ્યારે તમે રસાયણ વાપરતા હોય ત્યારે કટોકટીના સાધનો, સેફ્ટી શાવર અને આંખોના ફુવારા ક્યાં રહેલા છે અને તેને કેવી રીતે વાપરશો તે જાણો.
- સેમ્પલ લેવા માટે હંમેશાં જરૂરી કન્ટેનર વાપરો અને તેને લાવવા જવા માટે જરૂરી સેમ્પલ લઈજનાર સાધન વાપરો.
- તમે જ્યારે સેમ્પલ લેખમાં લઈ જાઓ ત્યારે ખાત્રી કરો કે તમે એવી કાર્યપ્રણાલીને અનુસરી છે જેમાં સેમ્પલ લાયકાત ધરાવનાર માણસોએ જ આપવામાં આવ્યું છે જે જાણે છે કે સેમ્પલમાં શું છે જેમાં સાચા લેબલીંગ વિશેની જાણકારી સામેલ છે.

જોખમી રસાયણનો નાનકડો જથ્થો પણ જોખમકારી છે !